

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI-4101-003-02/2014

P/14/022

03156714

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

(wystąpienie pokontrolne z dnia 30 maja 2014 r., zmienione zgodnie z treścią uchwały Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 29 lipca 2014 r. KPK/KPO-415-158/2014, podjętej w sprawie zastrzeżeń)

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/14/022 – System egzaminów zewnętrznych w oświacie

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku

Kontrolerzy

1. Marek Zapolski – doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr 89542 z 21 lutego 2014 r.
2. Henryk Dąbrowski – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 89551 z 24 marca 2014 r.
3. Mariusz Lenkiewicz – inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 89555 z 2 kwietnia 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-6)

Jednostka
kontrolowana

Zespół Szkół Nr 4 w Suwałkach (zwany dalej: „Zespołem” lub „ZS”)

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Beata Iwona Muszyńska – dyrektor Zespołu Szkół Nr 4 w Suwałkach (od dnia 1 września 2011 r.) (dowód: akta kontroli str. 7-9)

Ocena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności

W kontrolowanym okresie lat szkolnych 2009/2010 – 2013/2014 (do zakończenia kontroli) efekty kształcenia w Gimnazjum i Technikum systematycznie się obniżały. W toku kontroli ustalono, że w Zespole nie przeprowadzano pełnych analiz wyników egzaminów zewnętrznych, a także w ograniczonym zakresie stosowano metody jakościowe oraz analizę wpływu uwarunkowań (kontekstu) osiągnięć edukacyjnych uczniów, w tym czynników pedagogicznych, na uzyskiwane efekty. Nie zapewniono także wiarygodnych informacji o stanie realizacji podstaw programowych oraz prawidłowości przedmiotowych systemów oceniania. W rezultacie nie uzyskiwano pełnej, rzetelnej informacji na temat słabych i mocnych stron systemu dydaktycznego, niezbędnej do podjęcia skutecznych działań służących poprawie efektów nauczania w Zespole.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Sposób i zakres analizy wyników egzaminów zewnętrznych w Zespole

Opis stanu
faktycznego

1. W latach szkolnych 2009/2010-2012/2013 w ramach Zespołu funkcjonowało Gimnazjum nr 2 (dalej: „Gimnazjum”) i Technikum nr 4 (dalej: „Technikum”), kształcące w zawodach: technik ekonomista, technik handlowiec, technik hotelarstwa, technik organizacji usług gastronomicznych¹ i technik żywienia i usług gastronomicznych² oraz kelner³.

Liczba uczniów kończących edukację:

- w Gimnazjum zmniejszyła się ze 110 w roku szkolnym 2009/2010 do 84 w roku szkolnym 2012/2013,
- w Technikum zmniejszyła się ze 107 w roku szkolnym 2009/2010 do 98 w roku szkolnym 2012/2013 (dowód: akta kontroli str. 10)

Liczba nauczycieli zatrudnionych w Zespole zmniejszyła się w latach 2009/2010-2013/2014 z 78 do 59, na skutek zmniejszenia się łącznej liczby uczniów (odpowiednio z 744 do 526). (dowód: akta kontroli str. 10-11)

2. W okresie objętym kontrolą OKE udostępniała Zespołowi coroczne sprawozdania o wynikach egzaminów zewnętrznych, stosownie do art. 9c ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴ (dalej: „ustawa o systemie oświaty”).

¹ Kształcenie w tym zawodzie zakończy się w roku szkolnym 2014/2015.

² Kształcenie rozpoczęto od roku szkolnego 2012/2013.

³ Kształcenie w tym zawodzie (technika) zakończono w roku szkolnym 2012/2013.

⁴ Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, ze zm.

Ponadto OKE przekazywała następujące zbiory danych z przeprowadzonych egzaminów: gimnazjalnego, maturalnego i potwierdzającego:

- w czerwcu każdego roku arkusze indywidualnych wyników osiągniętych na egzaminie gimnazjalnym i maturalnym z poszczególnych przedmiotów przez danego ucznia (wraz ze świadectwami gimnazjalnymi i maturalnymi), natomiast pod koniec sierpnia przekazywano świadectwa potwierdzające kwalifikacje zawodowe oraz arkusze indywidualnych wyników osiągniętych z poszczególnych części egzaminu, potwierdzające te kwalifikacje,
- w lipcu każdego roku przekazywano (drogą elektroniczną) indywidualne zestawienia wyników z poszczególnych przedmiotów gimnazjalnych i maturalnych, z uwzględnieniem uzyskanej punktacji za każde zadanie egzaminacyjne, zaś we wrześniu – zestawienia dotyczące indywidualnych wyników osiągniętych z poszczególnych części egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe,
- we wrześniu lub na początku października OKE przekazywała (na konferencjach dotyczących wyników egzaminów zewnętrznych) zbiorcze sprawozdania (w skali województwa podlaskiego i jego powiatów) z egzaminu gimnazjalnego i maturalnego oraz z egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.

Informacje otrzymywane z OKE wykorzystywano do analizy wyników egzaminów zewnętrznych. (dowód: akta kontroli str. 19-20 i 1013)

2.1. W okresie objętym kontrolą obniżały się w Gimnazjum zarówno wyniki egzaminów zewnętrznych w skali staninowej, a także efekty nauczania określone wskaźnikami EWD⁵. W latach 2010-2013 wyniki z egzaminu gimnazjalnego:

- z części humanistycznej w latach 2010 i 2011 plasowały się w 5. i 4. staninie, zaś wyniki w powiecie i województwie podlaskim odpowiednio w 4. i 3. oraz 4. i 5. staninie); natomiast w latach 2012 i 2013: z języka polskiego w 4. i 3. staninie (w powiecie i województwie podlaskim odpowiednio 4. oraz 5. stanin), z historii i wiedzy o społeczeństwie w 4. i 3. staninie (w powiecie i województwie podlaskim odpowiednio 4. i 6. oraz 5. i 5. stanin);
- z części matematyczno-przyrodniczej w latach 2010 i 2011 plasowały się w 4. i 3. staninie (w powiecie i województwie podlaskim odpowiednio 3. oraz 5. stanin); w latach 2012 i 2013 z matematyki w 3. i 2. staninie (w powiecie i województwie podlaskim odpowiednio 4. i 5. oraz 6. stanin), z przedmiotów przyrodniczych w 3. staninie (w powiecie i kraju odpowiednio 3. i 5. oraz 6. stanin);
- z j. angielskiego (na poziomie podstawowym) wskaźnik obniżył się w latach 2010 - 2013 z 6. do 4. staninu (w m. Suwałki wzrósł z 4. do 6. staninu, a województwie podlaskim utrzymywał się na poziomie 6. staninu).

Wskaźnik EWD dla Gimnazjum, pozwalający oszacować wkład szkoły w końcowe wyniki nauczania, obniżał się w kolejnych trzyletnich okresach⁶. W części humanistycznej nastąpił regres efektywności nauczania z poziomu +0,4 punktu w latach 2006-2008 do -1,8 punktu dla okresu 2011-2013, natomiast w części matematyczno-przyrodniczej w powyższych latach efektywność obniżyła się z -1,3 punktu do -3,6 punktu. W analizowanym okresie Gimnazjum plasowało się w obszarze „szkół wymagających pomocy”.

(dowód: akta kontroli str. 12 i 1409)

2.2. Przystępowalność i zdawalność egzaminu maturalnego w Technikum⁷ (w latach 2010-2013) była wyższa od średniej uzyskanej w województwie podlaskim oraz w kraju, w tym odpowiednio:

- w 2010 r. do egzaminu przystąpiło 107 uczniów (100% absolwentów), w tym 104 (97,2% przystępujących) uzyskało świadectwo dojrzałości, tj. kolejno o 17,2% więcej niż w województwie podlaskim oraz o 16,2% więcej niż w kraju;

⁵ Wskaźniki EWD (Edukacyjnej Wartości Dodanej) m.in. dla gimnazjów dostępne są *on-line* na stronie <http://ewd.edu.pl/>.

⁶ Łącznie sześć okresów trzyletnich: 2006-2008, 2007-2009, 2008-2010, 2009-2011, 2010-2012, 2011-2013.

⁷ W informacjach OKE nie przedstawiano w odrębny sposób wyników egzaminów maturalnych w liceach i technikach.

- w 2011 r. do egzaminu przystąpiło 94 uczniów (99% absolwentów) i 85 (90,4% przystępujących) uzyskało świadectwo dojrzałości, tj. odpowiednio o 13,4% więcej niż w województwie podlaskim oraz o 5,4% więcej niż w kraju;
- w 2012 r. do egzaminu przystąpiło 96 uczniów (98% absolwentów) i 86 (89,6% przystępujących) uzyskało świadectwo dojrzałości, tj. kolejno o 7,6% więcej niż w województwie podlaskim oraz o 3,6% więcej niż w kraju;
- w 2013 r. do egzaminu przystąpiło 98 uczniów (100% absolwentów) i 87 (88,8% przystępujących) uzyskało świadectwo dojrzałości, tj. odpowiednio o 6,8% więcej niż w województwie podlaskim oraz o 0,8% więcej niż w kraju.

(dowód: akta kontroli, str. 13)

W kolejnych trzyletnich okresach 2010-2012 i 2011-2013 w Technikum odnotowano, obniżenie się wskaźnika EWD w części humanistycznej (odpowiednio z +6,4 do +0,2) oraz w części matematyczno-przyrodniczej (z +1,1 do +0,6), przy czym, z języka polskiego wielkości te wyniosły kolejno od +9,1 do +2,0, a z matematyki w ww. okresie utrzymały się na poziomie +1,3. Powyższe wyniki, w sytuacji uzyskiwania wyników egzaminów poniżej 100 punktów, plasowały Technikum w latach 2011-2013 wśród „szkół niewykorzystanych możliwości”.

(dowód: akta kontroli, str. 14, 1087-1102)

2.3. W latach 2010-2013 w Technikum do egzaminu maturalnego:

- z języka polskiego na poziomie podstawowym przystąpiło odpowiednio: 107, 95, 98 i 98 absolwentów, przy czym zwiększała się liczba absolwentów, którzy uzyskali wynik w przedziale od 30% do 49% punktów możliwych do uzyskania (ogółem 70 pkt) z 5 (4,8%) do 47 (48,0%). Wynik średni szkoły dla tego poziomu mieścił się w 2010 i 2011 r. w 6. stanie (poziom wyżej średni), a w latach 2012-2013 obniżył się do 4. stanu (poziom niżej średni). Dla porównania, w tym samym okresie w województwie podlaskim, osiągnięto na poziomie podstawowym wyniki mieszczące się w 5. stanie⁸. Łącznie sześciu (odpowiednio 1, 2, 1 oraz 2, tj. 1%, 2%, 1%, 2%) absolwentów zdawało egzamin na poziomie rozszerzonym, z czego pięciu (83%) uzyskało wynik powyżej 50 %;
- z matematyki na poziomie podstawowym przystąpiło odpowiednio: 107, 95, 98 i 98 absolwentów, w tym 39 (36,5%), 62 (69,3%), 27 (27,6%) i 33 (33,7%) uzyskało wynik w przedziale od 30% do 49% punktów możliwych do uzyskania (50 pkt). Wynik średni dla tego poziomu mieścił się w latach 2010-2013 w 5. stanie (poziom średni), i był taki sam jak w województwie podlaskim. W latach 2010-2013 łącznie 13 (odpowiednio 1, 8, 3 oraz 1, tj. 1%, 8%, 3%, 1%) absolwentów zdawało egzamin na poziomie rozszerzonym, z czego pięciu (38%) uzyskało wynik powyżej 50%;
- z języka angielskiego na poziomie podstawowym przystąpiło odpowiednio: 107, 92, 97 i 98 absolwentów, z tego 11 (10,3%), 8 (8,7%), 7 (7,2%) i 23 (23,5%) uzyskało wynik w przedziale od 30 do 49% punktów możliwych do uzyskania (50 pkt.). Wynik średni dla tego poziomu mieścił się w latach 2010-2013 w 5. stanie (poziom średni), i był taki sam jak w województwie podlaskim. Łącznie 19 (odpowiednio od 2011 roku 9, 6 i 4, tj. 10%, 6% i 4%) absolwentów zdawało egzamin na poziomie rozszerzonym i wszyscy zdający uzyskali wynik powyżej 50%;
- z geografii na poziomie podstawowym przystąpiło odpowiednio: 31, 35, 61 i 52 absolwentów, w tym 21 (67,7%), 25 (71,4%), 26 (42,6%) i 13 (25%) uzyskało wynik w przedziale od 30% do 49% punktów możliwych do uzyskania (50 pkt.). Wynik średni dla tego poziomu mieścił się w latach 2010-2012 w 5. stanie (poziom średni), natomiast w 2013 r. - w 4. stanie (poziom niżej średni). Dla porównania, w analogicznym okresie, w województwie podlaskim osiągnięto na poziomie podstawowym wyniki mieszczące się w 5. stanie. W sumie 26 (odpowiednio 9 w 2010 r., 7 w 2011 r. oraz 10 w 2013 r., tj. 29%, 20% i 19%) absolwentów zdawało egzamin na poziomie rozszerzonym, z czego 14 (54%) uzyskało wynik powyżej 50%.

(dowód: akta kontroli, str. 17-18, 1404)

⁸ Wyniki osiągnięte przez wszystkich maturzystów przystępujących do egzaminu maturalnego w województwie podlaskim, bez uwzględnienia rodzaju szkoły (liceum, technikum).

Dyrektor Zespołu podając przyczyny niskiej przystępowalności do egzaminów na poziomie rozszerzonym wyjaśniła: „Wskazywano uczniom i rodzicom (na zajęciach lekcyjnych, a także poświęconych orientacji zawodowej oraz na spotkaniach z rodzicami), zalety egzaminów na poziomie rozszerzonym, przy kontynuowaniu nauki na studiach wyższych. Uczniowie przystępujący do matur wybierali jednak częściej egzamin na poziomie podstawowym, przede wszystkim sugerując się wymogami wyższych uczelni, które niejednokrotnie nie wymagały wyników egzaminów na poziomie rozszerzonym”.

(dowód: akta kontroli str. 1475-1476)

2.4. W latach 2010-2013 zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w poszczególnych zawodach nauczanych w Technikum⁹ była wyższa w porównaniu do średniej zdawalności w województwie podlaskim i w kraju (dla tych samych zawodów). I tak w zawodzie:

- technik ekonomista, do egzaminu przystąpiło łącznie 181 uczniów, tj. odpowiednio w poszczególnych latach: 45 (80,4% absolwentów), 41 (80,4%), 43 (81,1%) i 52 (96,3%) z tego 32 (71,1% zdających), 33 (80,5%), 37 (86,1%) i 26 (69,2%) zdających uzyskało dyplom, tj. odpowiednio w latach 2010 - 2012 o 16,5%, 18,3%, 20,8% więcej od średniej uzyskiwanej w województwie podlaskim oraz o 12,5%, 19,3% oraz 20,9% więcej niż w kraju, natomiast w roku 2013 odpowiednio o 0,1% i 5,8% mniej niż średnie uzyskane w województwie i kraju,
- technik handlowiec, do egzaminu przystąpiło łącznie 68 uczniów, tj. odpowiednio w poszczególnych latach: 23 (100,0% absolwentów), 17 (100,0%), 19 (90,5%) i 9 (90,0%) z tego 20 (87,0% zdających), 14 (82,4%), 13 (68,4%) i 7 (77,8%) zdających uzyskało dyplom, tj. w latach 2010 - 2013 o 19,0%, 3,1%, 0,6% i 4,1% więcej od średniej uzyskiwanej w województwie podlaskim oraz o 37,2%, 28,0%, 15,1% i 9,9% więcej niż w kraju,
- technik hotelarstwa, do egzaminu przystąpiło łącznie 101 uczniów, tj. odpowiednio w poszczególnych latach: 28 (100,0% absolwentów), 24 (88,9%), 23 (95,8%) i 26 (92,9%) z tego 23 (82,1% zdających), 20 (83,3%), 16 (69,6%) i 20 (76,9%) zdających uzyskało dyplom, tj. w latach 2010 - 2013 o 31,2%, 26,9%, 12,2% i 4,1% więcej od średniej uzyskiwanej w województwie podlaskim oraz o 33%, 33%, 17,7% i 1,7% więcej niż w kraju,
- kelner, do egzaminu przystąpiło w 2013 roku 6 uczniów (100,0% absolwentów), z których wszyscy uzyskali dyplom, tj. odpowiednio o 6,7% więcej od średniej uzyskiwanej w województwie podlaskim oraz o 20,7% więcej niż w kraju.

(dowód: akta kontroli, str. 15)

Na stronie internetowej Zespołu (tj. własnej oraz prowadzonej w Biuletynie Informacji Publicznej przez Urząd Miejski w Suwałkach dla jednostek miasta Suwałki) nie zamieszczono wyników egzaminów zewnętrznych. O wynikach tych nie informowano także rodziców i opiekunów prawnych uczniów. Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że przepisy prawne nie określają w jakiej formie i w jaki sposób należy upowszechniać wyniki omawianych egzaminów. Dodała, że na stronach internetowych prowadzonych przez Urząd Miejski w Suwałkach¹⁰ rokrocznie publikowano wyniki uzyskiwane przez szkoły m. Suwałki.

(dowód: akta kontroli str. 1012, 1190 i 1410-1411)

3. Analiz wyników egzaminów zewnętrznych dokonywały, pod nadzorem dwóch wicedyrektorów, cztery komisje przedmiotowe (tj. Komisja Przedmiotów Matematyczno-Przyrodniczych¹¹, Komisja Przedmiotów Humanistycznych¹², Komisja Języków Obcych¹³

⁹ W latach 2010 - 2012 w zawodach: technik ekonomista, technik handlowiec, technik hotelarstwa; w roku 2013 w zawodach: technik ekonomista, technik handlowiec, technik hotelarstwa, kelner.

¹⁰ Na archiwalnych stronach internetowych Urzędu (www.e-suwalki.home.pl) opublikowano wyniki egzaminów zewnętrznych, uzyskanych przez uczniów szkół m. Suwałki podawane w skali punktowej i procentowej.

¹¹ Składająca się z 15 członków w roku szkolnym 2010/2011, 9 osób w roku szkolnym 2011/2012 i 10 członków w latach szkolnych 2012/2013 – 2013/2014.

¹² Składająca się z 14 członków w roku szkolnym 2010/2011, 13 osób w latach szkolnych 2011/2012 – 2012/2013 i 16 członków w latach szkolnych 2013/2014.

¹³ Składająca się z 12 członków w roku szkolnym 2010/2011, 9 osób w roku szkolnym 2011/2012 i 11 członków w latach szkolnych 2012/2013 – 2013/2014.

i Komisja Przedmiotów Zawodowych¹⁴), w skład których wchodziłi wszyscy nauczyciele danej grupy przedmiotów. W pracach komisji uczestniczyli również członkowie Zespołu zadaniowego ds. analizy i raportów egzaminów zewnętrznych¹⁵, powołanego przez Dyrektora Zespołu¹⁶ m.in. do opracowania ogólnoszkolnego raportu z analiz wyników egzaminów zewnętrznych. W dokumentach podsumowujących prace w omawianym zakresie zawierano m.in. wnioski i rekomendacje wypracowane przez poszczególne Komisje Przedmiotowe. (dowód: akta kontroli str. 1013-1063 i 1240)

W corocznych analizach wyników egzaminów zewnętrznych, przeprowadzonych przez Komisje Przedmiotowe, uwzględniano głównie¹⁷:

- rozkład wyników egzaminów w oddziałach i w szkole (także z poszczególnych zakresów egzaminów i przedmiotów) w formie graficznej, z uwzględnieniem średniej arytmetycznej (w roku 2010 także mediany i modalnej), w porównaniu z wynikami szkół w mieście Suwałki, województwie podlaskim i w kraju,
- stopień trudności wykonania poszczególnych zadań, łącznie z przedstawieniem stopnia trudności całego testu w poszczególnych oddziałach, wymagania podstawy programowej i standardy wymagań egzaminacyjnych,
- wyniki egzaminów zewnętrznych w skali staninowej (wyłącznie w 2013 r.); w analizach przedstawiono uzyskane wyniki Gimnazjum i Technikum z poszczególnych przedmiotów i w porównaniu do wyników innych szkół w mieście Suwałki i w województwie podlaskim,
- roczne analizy EWD dla gimnazjum (w latach 2011-2013), w których zawarto: rozkład potencjałów w poszczególnych oddziałach (w latach 2011 i 2013), wykresy rozrzutu dla wszystkich oddziałów (dla każdej części egzaminu), rozkład przedziałów ufności dla wszystkich oddziałów (dla każdej części egzaminu); w wyniku tych analiz nie sformułowano wniosków.

(dowód: akta kontroli str. 1013-1022-1050-1063, 1064-1086)

ZSS dysponował także wydrukami:

- trzyletnich wskaźników EWD dla Gimnazjum za lata 2008-2011 opracowanych dla części humanistycznej i matematyczno – przyrodniczej egzaminu oraz dla całego Gimnazjum,
- trzyletnich wskaźników EWD dla Technikum (za lata 2010-2012 i 2011-2013) z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych (w tym z matematyki) i humanistycznych (w tym z polskiego). (dowód: akta kontroli str. 1013-1022, 1064-1102)

W wyniku dokonanych analiz wyników egzaminów zewnętrznych:

- rozpoznano braki uczniów w realizacji standardów wymagań egzaminacyjnych (Technikum) oraz, od 2009 r., w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Gimnazjum) i zawodowego;
- wskazywano, które z zadań okazały się łatwe i trudne oraz błędy popełnione przez uczniów w tych zadaniach;
- przyjęto do realizacji łącznie 323 wnioski i rekomendacje, z tego 9 wniosków w roku szkolnym 2010/2011, 105 - w roku szkolnym 2011/2012, 103 - wnioski w roku szkolnym 2012/2013 i 106 wniosków oraz rekomendacji w roku szkolnym 2013/2014. Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że liczba formułowanych wniosków wynikała z potrzeby uszczegółowienia stwierdzonych podczas analiz problemów. Dodała, że: „(...) w naszej ocenie realizacja szczegółowych wniosków miała zapewnić poprawę wyników nauczania”.

(dowód: akta kontroli str. 1013-1022, 1174-1176, 1189-1191)

¹⁴ Składająca się z 14 członków w latach szkolnych 2010/2011 – 2012/2013 i 13 członków w roku szkolnym 2013/2014.

¹⁵ Składający się z 9 – 10 członków.

¹⁶ W skład Zespołu wchodziłi po dwaj przedstawiciele poszczególnych Komisji Przedmiotowych. W roku szkolnym 2013/2014 Dyrektor Zespołu powołał ośmioosobowy skład tego Zespołu zadaniowego, jednocześnie zmieniając jego nazwę na: „Zespół zadaniowy ds. analiz i diagnoz dydaktycznych 2013/2014”.

¹⁷ Ustalono na podstawie protokołów z posiedzeń Komisji Przedmiotowych, prezentacji i raportów.

Od roku szkolnego 2011/2012 w Zespole przeprowadzano testy wiedzy i umiejętności uczniów w kl. I. Diagnozę przeprowadzano we wszystkich trzech pierwszych klasach Gimnazjum i Technikum w zakresie wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych. Wyniki, wskazujące na istotne braki w wiedzy i umiejętnościach uczniów, omówiono na komisjach przedmiotowych oraz wykorzystywano do planowania realizacji podstawy programowej i organizacji zajęć dydaktyczno-wyrównawczych.

Dyrektor wyjaśniła: „Obowiązek dokonywania pisemnych testów wiedzy i umiejętności uczniów klas pierwszych i wykorzystywania ich w planowaniu i organizacji zajęć dydaktyczno-wyrównawczych wprowadziłam od roku szkolnego 2011/2012, w celu efektywniejszej organizacji procesów nauczania. Rozpoznania środowiska uczniów i ich cech psychofizycznych dokonują wychowawcy klas w trakcie nauki (w pierwszej klasie). Nie jest to odrębnie dokumentowane. W przypadkach wymagających pomocy, zacieśnienia współpracy z rodzicami i innych trudności występujących w procesie nauczania i wychowania, uczniów kieruje się do pedagoga szkolnego, który, po rozpoznaniu czynników środowiskowych i cech psychofizycznych, planuje i podejmuje stosowne działania”.

(dowód: akta kontroli str. 1147-1164 i 1202, 1475)

4. W roku szkolnym 2009/2010 w Zespole zatrudniano 78 nauczycieli, z których 43 posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego (tj. 55%), 24 – tytuł nauczyciela mianowanego (31%). W roku szkolnym 2013/2014 w Zespole pracowało 59 nauczycieli (o 19 mniej niż w roku szkolnym 2009/2010), w tym 47 nauczycieli dyplomowanych (80%), dziewięciu nauczycieli mianowanych (15%).

Wszyscy nauczyciele przedmiotów egzaminacyjnych w Gimnazjum (15) i Technikum (30) posiadali wymagany poziom i kierunek wykształcenia, określony w § 2 ust. 1 i § 11 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 2 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli.

Spośród 45 nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych Zespołu:

- 41 uczestniczyło w 201 różnego rodzaju formach doskonalenia zawodowego (tj. w szkoleniach, kursach, warsztatach i konferencjach) z zakresu: egzaminowania, lub sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów, w tym w: 144 zajęciach trwających do pięciu godzin, 25 - od 6 godzin do 20 godzin, 16 - od 21 do 40 godzin i 16 zajęciach trwających od 41 do 60 godzin;
- 18 nauczycieli ukończyło szkolenie z zakresu pomiaru dydaktycznego (trwające od 60 do 100 godzin), które odbyły się w latach szkolnych 1997/1998 – 2000/2001;
- 34 nauczycieli Zespołu¹⁸ ukończyło szkolenie dla kandydatów na egzaminatorów egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe z poszczególnych przedmiotów i zawodów, organizowane przez OKE, w tym 26 nauczycieli przedmiotów gimnazjalnych i maturalnych oraz ośmiu nauczycieli przedmiotów zawodowych. Dwudziestu dwóch nauczycieli (9 pracujących w Gimnazjum i 13 w Technikum) jest czynnymi egzaminatorami, zatrudnianymi przez dyrektora OKE.

(dowód: akta kontroli str. 11, 28-48 i 1424)

Ustalone
nieprawidłowości

W opracowywanych corocznie analizach wyników zewnętrznych nie stosowano metod analizy jakościowej w celu odpowiedniej interpretacji i wartościowania wyników oraz nie uwzględniano w ocenie wpływu uwarunkowań (kontekstu) osiągnięć edukacyjnych uczniów na uzyskiwane efekty, tj.:

- nie uwzględniano skali staninowej (w latach 2010-2012 w Gimnazjum i Technikum) oraz rocznego wskaźnika EWD w Gimnazjum w 2010 r. i rocznych wskaźników EWD w Technikum w latach 2010-2013 (w tym z matematyki i języka polskiego na poziomie podstawowym), a także nie wykorzystano metody EWD do określenia postępów uczniów,

¹⁸ W tym 10 nauczycieli Gimnazjum i 24 nauczycieli Technikum.

- nie uwzględniano uwarunkowań (kontekstu) osiągnięć uczniów (środowiskowych i psychofizycznych), w tym w szczególności czynników pedagogicznych zależnych od szkoły tj.: sposobu tworzenia oddziałów i tworzenia szkolnego zestawu programów nauczania; poziomu wyposażenia w środki dydaktyczne; frekwencji uczniów (z wyjątkiem uczniów zdających egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe); uczniów dojeżdżających, dostępu i korzystania przez uczniów i nauczycieli z zasobów Internetu; nauczycielskich systemów kształcenia, w tym metod nauczania i sprawdzania osiągnięć; sprawności nadzoru pedagogicznego i efektywności doskonalenie nauczycieli, korzystania z korepetycji i poziomu czytelnictwa, liczby, sposobu i efektów wykorzystania dodatkowych godzin zajęć z przedmiotów egzaminacyjnych; skuteczności wsparcia dla uczniów uzdolnionych i z trudnościami w nauce; motywacji uczniów; skuteczności komunikacji z rodzicami; efektywności współpracy w ramach zespołów przedmiotowych. (dowód: akta kontroli str. 1013-1022 i 1050-1063)

Dyrektor Zespołu Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że w przepisach prawnych nie określono sposobu ani narzędzi wymaganych do stosowania w analizie wyników egzaminów zewnętrznych. W jej ocenie wykorzystanie do analizy wszystkich dostępnych narzędzi statystycznych, nie wpłynęłoby na rzetelność tych analiz.

(dowód: akta kontroli str. 1189-1190)

W corocznych raportach (prezentacjach) z analizy wyników egzaminów zewnętrznych nie wskazano przyczyn obniżania się wyników efektów kształcenia.

Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że (...) „w każdym roku szkolnym, podczas dokonywania analizy egzaminów zewnętrznych, poszukiwano również przyczyn obniżających się wyników, były one wielokrotnie przedmiotem dyskusji podczas posiedzeń Rady Pedagogicznej. Wnioski i rekomendacje z powyższych analiz dotyczyły absolwentów szkoły dlatego też nie było możliwości omówienia ich z uczniami i ich rodzicami, ale przekładały się one na organizację pracy szkoły w kolejnych latach”. Dyrektor wyjaśniła ponadto, że na posiedzeniach Rady Pedagogicznej „dyskutowaliśmy o przyczynach obniżających się wyników dostrzegając różne ich podłoże (średni bądź niski potencjał uczniów, zaniedbania środowiskowe, niska frekwencja, skuteczność stosowanych metod nauczania)”. (dowód: akta kontroli str. 1014, 1050-1063, 1202 i 1423)

W kontrolowanym okresie w żadnej z analiz egzaminów zewnętrznych nie odnoszono się do efektów realizacji sformułowanych w poprzednich latach wniosków.

Dyrektor Zespołu wyjaśniła: „Większość wniosków dotyczyła wskazania braków w wiedzy i umiejętności uczniów, z danego rocznego egzaminu. Z informacji uzyskiwanych od nauczycieli wynikało, że wnioski i rekomendacje wynikające z poprzednich analiz zrealizowano. Przyjmując wnioski i rekomendacje z bieżących analiz uznawano, że poprzednie zostały zrealizowane i dotyczyły innej grupy uczniów. Formułowano więc wnioski mające na celu wyeliminowanie stwierdzonych braków w wiedzy i umiejętnościach, nadając im charakter „profilaktyczny” i „zapobiegawczy”.

(dowód: akta kontroli str. 1023-1063, 1190-1191, 1210-1217, 1240-1247, 1268-1277, 1306-1313, 1476)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że wpływ na jakość dokonywanych analiz miało:

- 1) wyznaczenie do ośmioosobowego Zespołu zadaniowego ds. analiz i diagnoz dydaktycznych pięciu nauczycieli, którzy nie ukończyli form doskonalenia z zakresu pomiaru dydaktycznego, analizy wyników egzaminów oraz wykorzystania metody EWD. Tylko trzech członków tego Zespołu ukończyło stugodzinny kurs podstaw pomiaru dydaktycznego w latach szkolnych 1997/1998 – 2000/2001, jednak od tego czasu nie odnawiało swoich umiejętności w tym zakresie.

Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, iż: „W szkole istnieje praktyka, że w skład zespołu ds. analizy, przygotowującego raport z jej dokonania, wchodzi każdego roku inni nauczyciele. Jest to związane z tym, iż wszyscy nauczyciele uczestniczą w pracy szkoły i są współodpowiedzialni za jej wyniki. Ponadto analizowaniem wyników egzaminów zewnętrznych zajmują się w komisjach wszyscy nauczyciele przedmiotów

egzaminacyjnych, bez względu na fakt ukończenia kursu pomiaru dydaktycznego"
(dowód: akta kontroli str. 21-22, 33-48 i 1202)

2) nieustalenie zasad metod i zakresu przeprowadzanych analiz, co skutkowało:

- zróżnicowaniem analiz dokonywanych przez poszczególne Komisje Przedmiotowe (m.in. w 2013 r. Komisja Przedmiotów Matematyczno – Przyrodniczych wyniki egzaminów gimnazjalnych przedstawiała przy wykorzystaniu wskaźników procentowych, a Komisja Języków Obcych także w skali staninowej),
- przyjmowaniem do realizacji w trakcie każdego roku szkolnego około 100 wniosków (niejednokrotnie powtarzanych z roku na rok, i dotyczących głównie doskonalenia umiejętności uczniów). Dyrektor Zespołu Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że: „Wnioski z analiz egzaminów zewnętrznych formułowane były przez wszystkie komisje przedmiotowe w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów. W związku z tym prawdopodobne jest, że niektóre ze sformułowanych wniosków mogły sugerować ten sam kontekst, niemniej jednak odnoszą się one do różnych przedmiotów, dlatego też niezbędna była ich realizacja”,
- niewypracowaniem konkretnych rekomendacji służących poprawie wyników nauczania. Przyjęte w Zespole wnioski i rekomendacje nie wskazywały na potrzebę zmian w systemie dydaktycznym Zespołu. W ocenie wicedyrektorów Zespołu tj. Magdaleny Zakrzewskiej (odpowiedzialnej za nadzór nad Gimnazjum) i Marioli Wojewnik – Sielawa (nadzór nad Technikum) (...) „wnioski w dużej części zostały niewłaściwie sformułowane i przez to znaczna ich część jest trudna do oceny pod względem skuteczności oraz przydatności, z punktu widzenia uzyskanych wyników egzaminów”.

(dowód: akta kontroli str. 1023-1063, 1165-1176, 1182-1186, 1191 i 1423)

W okresie objętym kontrolą (tj. w roku szkolnym 2013/2014) tylko jeden nauczyciel wziął udział w 4-godzinnych warsztatach poświęconych wykorzystaniu kalkulatora EWD w diagnozie jakości kształcenia Szkoleń takich nie planowano także w ramach planów doskonalenia zawodowego. Z wyjaśnień uzyskanych od Dyrektora Beaty Iwony Muszyńskiej wynika, że szkoleń tych nie planowano, ponieważ nauczyciele „odczuwają potrzebę” udziału w szkoleniach przede wszystkim dotyczących dydaktyki i wychowania.

(dowód: akta kontroli str. 65-99, 1424)

Ocena częściowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zakres analiz wyników egzaminów zewnętrznych, nie wzbogaconych o interpretację jakościową (z pełnym wykorzystaniem możliwości wynikających z metody EWD) i wielokierunkową analizą przyczyn zaistniałej sytuacji, przy jednoczesnym rozproszeniu wniosków, nie pozwalał na kompleksowe podsumowanie w skali szkoły i zdefiniowanie konstruktywnych ocen służących podniesieniu efektów nauczania.

2. Efekty wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych do podnoszenia jakości nauczania w Zespole

Opis stanu faktycznego

1. W wyniku analiz egzaminów zewnętrznych przeprowadzonych w latach 2009-2013 do realizacji przyjęto 323 wnioski i rekomendacje, z czego do realizacji w latach 2012/2013 i 2013/2014 - 209 wniosków, z których:

- 196 (93,8% ogólnej liczby) dotyczyło doskonalenia umiejętności uczniów, (w 158 wnioskach wskazano na występujące braki w realizacji podstaw programowych),
- sześć wniosków związanych było z organizacją procesu kształcenia, z czego cztery dotyczyły potrzeby zorganizowania zajęć pozalekcyjnych. Na prowadzenie tych zajęć w latach szkolnych 2009/2010 – 2012/2013 przeznaczono ogółem 10.864 godzin lekcyjnych, w tym 5.499 w Gimnazjum i 5.365 w Technikum. Zajęcia prowadzono w trybie art. 42 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Nauczyciela¹⁹ (8.477 godzin), na podstawie projektów dofinansowanych środkami z Unii Europejskiej (942 godziny), a także z własnej inicjatywy dyrektora i nauczycieli Zespołu (1.445 godzin). Zajęcia te prowadzono najczęściej w formie konsultacji przygotowujących do egzaminów

¹⁹ Dz. U. z 2014 r., poz. 191.

zewewnętrznych (2.352 godziny dla uczniów Gimnazjum i 3.358 godzin dla uczniów Technikum) i zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (1.304 godzin w Gimnazjum i 293 w Technikum),

- sześć wniosków miało na celu zacieśnienie współpracy z rodzicami, głównie w dążeniu do zmotywowania uczniów do samodzielnej i efektywnej pracy i ich motywowania do odrabiania prac domowych,
- jeden wniosek dotyczył współpracy nauczycieli przedmiotów zawodowych, zmierzającej do unikania powtarzania zbliżonych zagadnień na różnych przedmiotach.
(dowód: akta kontroli str. 25-27, 1023-1063, 1165-1176 i 1405-1406)

Wnioski i rekomendacje przyjęte do realizacji w latach 2012/2013-2013/2014 dotyczyły głównie doskonalenia umiejętności uczniów wynikających z podstawy programowej i pozostały w gestii realizacyjnej nauczycieli. Stąd też nie ujęto ich w dokumentach pracy Zespołu tj. m.in. w planach nadzoru pedagogicznego i w planie/programie rozwoju szkoły czy w wieloletnim planie doskonalenia nauczycieli.

Nie określono także sposobu realizacji i monitorowania wniosków przyjętych do wdrożenia w latach szkolnych 2012/2013 – 2013/2014, jak i poprzednich latach, oraz nie wyznaczono osób odpowiedzialnych za ich realizację.

Dyrektor Zespołu Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że: *„Miernikiem skuteczności realizacji wniosków są wyniki przeprowadzonych egzaminów próbnych. W latach szkolnych 2012/2013 oraz 2013/2014 przeprowadzono 5 egzaminów próbnych w Gimnazjum i 4 w Technikum (...) wdrażanie poszczególnych wniosków nadzoruję ja oraz poszczególni wicedyrektorzy”*. Dodała, że:

- duża liczba wniosków przyjmowanych rokrocznie do realizacji wynikała z potrzeby uszczegółowienia stwierdzonych problemów i miała na celu zapewnienie poprawy wyników nauczania,
- wnioski i rekomendacje wynikające z analiz wyników egzaminów zewnętrznych były wykorzystywane do opracowywania planów nadzoru pedagogicznego (m.in.) w zakresie obserwacji lekcji, organizowania egzaminów próbnych i przeprowadzania diagnozy umiejętności i wiedzy uczniów oraz monitorowania liczby zrealizowanych godzin zajęć edukacyjnych.
(dowód: akta kontroli str. 1174-1176, 1202-1204 i 1423)

Odnosnie praktykowanych zasad współpracy z rodzicami i opiekunami uczniów Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że: *w Internecie i na tablicach ogłoszeń rokrocznie przedstawiany jest terminarz spotkań z rodzicami oraz podawane są godziny możliwych spotkań rodziców z wychowawcami klas, nauczycielami poszczególnych przedmiotów, pedagogiem i kierownictwem Zespołu, na pierwszych zebraniach klasowych z rodzicami przekazywane są informacje dotyczące: podstawowych wymogów statutowych i przedmiotowych systemów oceniania, możliwości ubiegania się o pomoc socjalną i finansową, pedagogiczną, w uzgodnieniu z rodzicami ustalany jest: tryb i sposoby usprawiedliwiania nieobecności uczniów na zajęciach; udział rodziców w wycieczkach klasowych, uroczystościach szkolnych, dyskotekach; formy bezpośrednich kontaktów z wychowawcą, pedagogiem i kierownictwem”*.
(dowód: akta kontroli, str. 1475)

2. W okresie objętym kontrolą w ramach nadzoru pedagogicznego (w zakresie realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego oraz wykorzystania wyników egzaminów):

a) przeprowadzono dwie ewaluacje wewnętrzne, dotyczące:

- prawidłowości analizowania i wykorzystania wyników egzaminu gimnazjalnego, maturalnego i potwierdzającego kwalifikacje zawodowe oraz prawidłowości nabywania umiejętności i wiadomości przez uczniów²⁰.

W wyniku ewaluacji, przeprowadzonej w roku szkolnym 2011/2012, ustalono między innymi, że wdrażane wnioski z analizy wyników egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe, przyczyniają się do wzrostu efektów kształcenia w zawodzie

²⁰ Wymagania podlegające ewaluacji wewnętrznej to: 1.1. „Analizuje się wyniki egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe” i 1.2. „Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności”.

technik: ekonomista, handlowiec i technik hotelarstwa, a nie przyczyniają się do poprawy wyników egzaminu gimnazjalnego i maturalnego. Jednocześnie zwrócono uwagę, że: „Uczniowie gimnazjum osiągają coraz gorsze wyniki egzaminów gimnazjalnych, co wskazuje, że wnioski z analiz wyników z poprzednich lat nie są wdrażane”. W wyniku ewaluacji zarekomendowano znalezienie przyczyny gorszej zdawalności egzaminach gimnazjalnych i maturalnych, na przykład poprzez przeanalizowanie planów dydaktycznych, jasne sprecyzowanie wymagań edukacyjnych, systematycznie ocenianie uczniów z wiedzy i umiejętności.

Odnosząc się do realizacji powyższej rekomendacji Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła: „Rekomendacja (...) odnosi się do pracy nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych i została przez nich zastosowana. Ponadto na bieżąco rozmawiam z nauczycielami na posiedzeniach Rady Pedagogicznej o przyczynach obniżania się wyników egzaminów zewnętrznych (...) m.in. w tym roku szkolnym sugerowałam, aby jednym z przedmiotów prowadzonej ewaluacji wewnętrznej było sprawdzenie skuteczności metod nauczania na zajęciach dydaktycznych, w celu zbadania czy powodem obniżania się wyników egzaminów zewnętrznych mogą być stosowane przez nauczycieli metody nauczania”²¹.

- udzielania informacji zwrotnej w procesie uczenia się. Przeprowadzenia tej ewaluacji przyjęto w planie nadzoru pedagogicznego, przyjętym na rok szkolny 2013/2014. W opracowanym raporcie podano że w wyniku ewaluacji (m.in.) ustalono, że „prawie 98%” nauczycieli informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych i zasadach oceniania. Jednocześnie stwierdzono, że 14% uczniów Technikum nie zna wymagań edukacyjnych i zasad oceniania. Jednocześnie sformułowano 8 rekomendacji, w tym dotyczących: zobowiązania nauczycieli do obowiązku informowania o wymaganiach i zasadach oceniania. (dowód: akta kontroli str. 1203 i 1355-1363)

- b) w roku szkolnym 2010/2011 zaplanowano przeprowadzenie (przez Zespół Zadaniowy powołany przez Dyrektora) ewaluacji mającej na celu „ustalenie typowych błędów, nieprawidłowości i braków w odniesieniu do wymagań egzaminacyjnych”. W Zespole brak jest dokumentacji potwierdzającej przeprowadzenie tej ewaluacji. (dowód: akta kontroli str. 334-335 i 1407)

- c) od roku szkolnego 2011/2012 rozpoczęto monitorowanie²² liczby zaplanowanych i zrealizowanych godzin dydaktycznych wymaganych w trzyletnim cyklu kształcenia gimnazjalnego i w czteroletnim cyklu kształcenia w Technikum. Uzyskane w ten sposób informacje były przedmiotem analiz, z których wnioski przedstawiano w semestralnych sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego. W sprawozdaniu sporządzonym za rok szkolny 2011/2012 odnotowano, że na koniec I semestru zagrożenie brakiem minimalnej liczby godzin stwierdzono w przypadku siedmiu przedmiotów egzaminacyjnych nauczanych w Gimnazjum. Na koniec roku szkolnego odnotowano poprawę, ale stwierdzono jednocześnie, że (...) „nadal są przedmioty, których realizacja minimalnej liczby godzin wymaga szczególnego monitorowania”. (dowód: akta kontroli str. 1248-1249, 1476-1477)

Od roku szkolnego 2012/2013 zwiększono zakres monitorowania wprowadzając obowiązek odnotowywania (w okresach miesięcznych) liczby godzin zajęć planowanych i zrealizowanych z poszczególnych przedmiotów nauczanych w oddziałach Gimnazjum i Technikum. Wyniki monitorowania przedstawiano w sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego i omawiano na posiedzeniach Rady Pedagogicznej. Na przykład w sprawozdaniu z nadzoru sporządzonego za I semestr roku szkolnego 2013/2014 podano, że w dwóch klasach Gimnazjum stwierdzono zagrożenie w realizacji podstawy programowej, w tym w klasie IA z języka niemieckiego, gdzie na 60 zaplanowanych godzin dydaktycznych tego przedmiotu, w I semestrze zrealizowano 29 godzin. Zagadnienie rzetelności prowadzonego monitoringu omówiono w pkt. 2 zakładki „Ustalone nieprawidłowości”. (dowód: akta kontroli str. 1322-1330)

²¹ Przeprowadzenie powyższej ewaluacji zaplanowano na bieżący rok szkolny - w terminie do 20 czerwca 2014 r.

²² Zespół nie posiada dokumentacji świadczącej o monitorowaniu liczby godzin w roku szkolnym 2009/2010. Na koniec roku szkolnego 2010/2011 nauczyciele złożyli pisemne informacje o stanie realizacji podstawy programowej w poszczególnych klasach Gimnazjum i Technikum.

d) na koniec roku szkolnego 2011/2012 Dyrektor Zespołu zażądał od nauczycieli Gimnazjum złożenia oświadczeń o stanie realizacji treści podstawy programowej w trzyletnim cyklu kształcenia w klasach trzecich tej szkoły. Z oświadczeń tych (złożonych w czerwcu 2012 r.) wynika, że we wszystkich czterech klasach trzecich nie zrealizowano zaplanowanej ilości godzin dydaktycznych z trzech przedmiotów, tj. chemii (od 3 do 12 godzin lekcyjnych²³), geografii (od 2 do 14 godzin lekcyjnych²⁴) i wiedzy o społeczeństwie (nie zrealizowano 4 z 65 zaplanowanych godzin lekcyjnych w klasie IIIC). Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że powyższe oświadczenia posłużyły jej do wyjaśnienia, czy „mimo różnic w liczbie godzin zaplanowanych i zrealizowanych zostały zrealizowane wszystkie treści podstawy programowej”. W omawianych oświadczeniach, oprócz podania liczby powyższych godzin lekcyjnych, nauczyciele podali bowiem, że wszystkie treści z podstawy programowej danego przedmiotu zostały zrealizowane na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych. Analogiczne oświadczenia zostały złożone przez nauczycieli na koniec roku szkolnego 2012/2013. (dowód: akta kontroli str. 1424 i 1457-1466, 1478-1481)

e) przeprowadzono 50 udokumentowanych obserwacji zajęć dydaktycznych dotyczących m.in.: indywidualizacji pracy z uczniem na lekcji, oceniania i wspomagania uczniów i realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego i w zawodzie (osiem obserwacji, w wyniku których nie stwierdzono nieprawidłowości i uchybień w realizacji podstawy programowej. (dowód: akta kontroli str. 1218-1239, 1322-1324, 1364-1379)

f) w każdym roku szkolnym prowadzono kontrole planów dydaktycznych. Jak wyjaśniła dyrektor Zespołu: „Wicedyrektorzy Zespołu dokonali kontroli praktycznie wszystkich planów dydaktycznych. Ilości tych kontroli nie można jednoznacznie ustalić, ponieważ nie jest to odnotowywane. Z posiadanych informacji wynika, że uchybienia dotyczące planów dydaktycznych stwierdzono w niewielkiej ilości przypadków (były one te na bieżąco było korygowane), co także nie dokumentowane, gdyż nie wprowadziłam takiego wymogu”. (dowód: akta kontroli str. 1476)

g) dopuszczano do użytku programy nauczania, uwzględniające obowiązujące podstawy programowe kształcenia ogólnego i zawodowego. Programy te zaopiniowała Rada Pedagogiczna. (dowód: akta kontroli str. 1192-1199, 1408 i 1413-1414)

Wymienione wyżej działania ujęte były w planach i sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego realizowanego przez dyrektora Zespołu w okresie objętym kontrolą.

(dowód: akta kontroli str. 1210-1349)

3. W okresie objętym kontrolą do dyrektora Zespołu nie wpływały skargi od rodziców i opiekunów uczniów oraz pełnoletnich uczniów, dotyczące egzaminów zewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 1204)

4. W ocenie Dyrektora Beaty Iwony Muszyńskiej na obniżanie wyników egzaminu gimnazjalnego miał między innymi wpływ (...) „fakt, że w szkole na przestrzeni ostatnich lat w znacznej mierze uczyli się uczniowie o niskim, bądź średnim potencjale (liczne opinie Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej potwierdzające dysfunkcje: 2009/2010 – 83, 2010/2011 – 66, 2011/2012 – 66, 2012/2013 – 66), przy czym w klasach nie znajdowało się wielu uczniów o potencjale wysokim, co wpływałoby na aspekt motywowania uczniów”. (...) „Z kolei przyczyną obniżania się wyników egzaminów w Technikum jest m.in. fakt, iż przez okres około czterech lat przyjmowano do szkoły uczniów o słabych wynikach z poprzedniego etapu edukacyjnego, co skutkowało problemami w nauce i niskimi wynikami egzaminów zewnętrznych”. Dyrektor wyjaśniła ponadto, że: „Współpraca z rodzicami uczniów uzyskujących niskie wyniki, zwłaszcza po osiągnięciu przez ucznia pełnoletniości była utrudniona, wielokrotnie rodzice nie uczestniczyli w zebraniach z wychowawcą, kontakty ograniczyły się do telefonicznego przekazywania informacji o postępach edukacyjnych przez wychowawcę” (dowód: akta kontroli str. 1201)

²³ Zaplanowano 130 godzin zajęć dydaktycznych.

²⁴ Zaplanowano 130 godzin zajęć dydaktycznych.

5. W okresie objętym kontrolą w celu podniesienia efektów dydaktycznych Zespołu:²⁵

- a) w roku szkolnym 2012/2013 uzyskano zgodę Prezydenta Miasta Suwałki na podział – z uwagi na problemy wychowawcze - na grupy klasy III Gimnazjum na zajęciach z języka polskiego i matematyki, co pozwoliło na większą indywidualizację procesu nauczania. Nie występowało o przydział dodatkowych godzin z przedmiotów egzaminacyjnych, ponieważ – jak wyjaśniła dyrektor Beata Iwona Muszyńska – posiadała możliwość przydzielania dodatkowych godzin lekcyjnych, będących w jej dyspozycji. (dowód: akta kontroli str. 1200)
- b) w roku szkolnym 2013/2014 Zespół z własnej inicjatywy nawiązał współpracę (na okres 18.10.2013 r. – 28.02.2015 r.) z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej, której przedmiotem jest udział szkoły w realizacji projektu systemowego „Szkoła Współpracy. Uczniowie i rodzice kapitałem społecznym nowoczesnej szkoły²⁶”. Celem projektu jest stopniowe wzmacnianie współpracy nauczycieli, uczniów i rodziców. Cel ten powinien zostać zrealizowany poprzez zorganizowanie szkoleń i warsztatów dla nauczycieli, uczniów i rodziców. (dowód: akta kontroli str. 140-149)
- c) Dyrektor Zespołu z uwagi na niskie wyniki osiągane na egzaminach przez uczniów Zespołu z własnej inicjatywy wprowadziła w roku szkolnym 2013/2014 do realizacji cztery programy poprawy efektywności kształcenia²⁷. Określono w nich działania, jakie winny być podejmowane na rzecz poprawy efektywności kształcenia, podniesienia wyników egzaminów oraz systematycznego diagnozowania i analizowania skuteczności podejmowanych działań. Na przykład w planie opracowanym dla Gimnazjum dyrektor Zespołu zobowiązała się między innymi do:
- analizy planów dydaktycznych i przedmiotowych systemów oceniania (we wrześniu każdego roku),
 - monitorowania realizacji podstawy programowej,
 - „organizowania zastępstw za nieobecnych nauczycieli umożliwiających realizację podstawy programowej” (przez cały rok),
 - zapoznawania rodziców z wynikami egzaminów próbnych, przedstawienia wniosków i rekomendacji do dalszej pracy.

Nauczyciele zobowiązani zostali do realizacji bieżących zadań i już ciążyących na nich obowiązków, w tym (m.in.) udziału w szkoleniowych radach pedagogicznych, celem doskonalenia własnego warsztatu pracy, realizowanie tematów powtórzeniowych na zastępstwach (w miarę możliwości), motywowanie uczniów do nauki poprzez stosowanie nagród i pochwał (nauczycielom Gimnazjum przypisano 79 zadań).

W programach określono także jakie umiejętności i wiadomości uczniów, które należy doskonalić oraz sposoby i formy realizacji tego doskonalenia. Zwrócono uwagę na konieczność częstszego kontaktu rodziców z wychowawcą, pedagogiem i nauczycielami uczącymi, pracę z dzieckiem w domu i kontrolę pracy dziecka (przez cały rok).

(dowód: akta kontroli str. 310-331)

Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że: „Programy poprawy efektywności kształcenia stworzone zostały z własnej inicjatywy. Nie wskazano w nich, jaki wynik realizacji poszczególnych zadań byłby dla nas satysfakcjonujący. Nie określono dla odpowiednich zadań konkretnego miernika wykonania zadań. Tworząc programy, bardziej zależało mi na monitorowaniu realizacji celu głównego, jakim jest poprawa wyników osiąganych przez uczniów”. (dowód: akta kontroli str. 1201)

²⁵ Poza omówionym już monitorowaniem godzin dydaktycznych obserwacją zajęć dydaktycznych i testami diagnostycznymi.

²⁶ Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach środków z Europejskiego Funduszu Społecznego.

²⁷ Program poprawy efektywności kształcenia w Gimnazjum nr 2 w Zespole Szkół na lata 2013/2014 – 2015/2016, Program poprawy efektywności kształcenia matematyki w Technikum nr 4 w Zespole Szkół na lata 2013/2014 – 2016/2017, Program poprawy efektywności kształcenia w zawodzie technik handlowiec w Technikum nr 4 w Zespole Szkół na lata 2013/2014 – 2016/2017, Program poprawy efektywności kształcenia w zawodzie technik ekonomista w Technikum nr 4 w Zespole Szkół na lata 2013/2014 – 2016/2017.

6. Wydatki poniesione przez Zespół w latach 2009 – 2014²⁸ na wyposażenie dydaktyczne wspomagające proces nauczania wyniosły 1.217,8 tys. zł. (32,5 tys. zł. z budżetu Zespołu Szkół oraz 1.185,3 tys. zł. ze środków unijnych²⁹), w tym m.in.: 691,2 tys. zł – na pełne wyposażenie pracowni gastronomiczno – hotelarskiej oraz 218,2 tys. zł – na zakup komputerów. (dowód: akta kontroli str. 100-104)

7. W latach 2009 – 2013 łączne wydatki na doskonalenie zawodowe nauczycieli (w tym: studia podyplomowe, kursy kwalifikacyjne, kursy doskonalące oraz szkolenia) wyniosły 75.336 zł³⁰, co stanowiło 95,6% zaplanowanej kwoty (78.817 zł) oraz 65% kwoty, na którą zgłoszono zapotrzebowanie w ww. okresie (115.974 zł). Stwierdzono jednocześnie stopniowe zmniejszanie przydzielanych przez organ prowadzący środków na doskonalenie zawodowe w stosunku do zgłaszanego przez dyrektora zapotrzebowania we wnioskach (20.669 zł w 2010 r. – 89% zapotrzebowanych środków; 7.884 zł w 2013 r. – 50% zapotrzebowania) co wpłynęło jednocześnie na zmniejszenie realizowanych przez Zespół Szkół wydatków na ww. cel.

W roku 2014 środki zaplanowane na doskonalenie zawodowe nauczycieli wyniosły 3.500 zł (tj. na studia podyplomowe, kursy, szkolenia itp.), co stanowiło 20% zapotrzebowanych środków na doskonalenie zawodowe (17.250 zł). (dowód: akta kontroli str. 64, 53-99)

Jak wyjaśniła Dyrektor Zespołu wnioski o dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli³¹ „(...) każdorazowo składane są do Urzędu Miejskiego w Suwałkach po wcześniejszym zapoznaniu się z propozycjami poszczególnych nauczycieli, którzy swoje potrzeby dotyczące form doskonalenia zawodowego zgłaszają na początku każdego roku szkolnego. Udział nauczycieli w formach dokształcania zawodowego jest na bieżąco monitorowany poprzez przedstawianie przez nich zaświadczeń o ukończeniu danego szkolenia, których kopia następnie dołączana jest do akt osobowych poszczególnych pracowników”. (dowód: akta kontroli str. 1200)

8. Rada Pedagogiczna Zespołu, ustalając roczne (od roku szkolnego 2011/2012) i wieloletnie plany doskonalenia zawodowego nauczycieli (na lata 2006-2011, 2011-2013 i 2013-2016) określiła w nich m.in.: obowiązujące zasady organizacji doskonalenia oraz kierunki poszczególnych form (m.in. studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych, kursów doskonalących), liczbę nauczycieli i planowane terminy korzystania przez nich z ww. oraz innych form doskonalenia zawodowego (konferencji, warsztatów).

(dowód: akta kontroli str. 65-99)

9. W dniach 16-22.03.2011 r. Podlaskie Kuratorium Oświaty przeprowadziło w Gimnazjum ewaluację problemową dotyczącą następujących wymagań: 1) Szkoła lub placówka ma koncepcję pracy – spełnienie wymagań na poziomie B³², 2) Oferta edukacyjna umożliwia realizację podstawy programowej – A, 3) Procesy edukacyjne mają charakter zorganizowany – B, 4) Procesy edukacyjne są efektem współdziałania nauczycieli – B, 5) Kształtuje się postawy uczniów – B, 6) Prowadzone są działania służące wyrównywaniu szans edukacyjnych – A. W raporcie przedstawiono następujące wnioski z przeprowadzonej ewaluacji:

²⁸ Od 1.01.2010 do dnia zakończenia niniejszej kontroli.

²⁹ Odpowiednio w latach budżetowych: 2010 r. – 7,7 tys. zł środków budżetowych i 26,1 tys. zł z budżetów europejskich, 2010 r. – 12,35 tys. zł. (całość z budżetu Zespołu Szkół), 2011 r. – 1.008,3 tys. zł. (3,67 tys. zł. z budżetu oraz 1.004,64 tys. zł. ze środków unijnych (Projekt Urzędu Miasta „Poprawa warunków kształcenia w Zespole Szkół nr 4 w Suwałkach”), 2012 r. – 39,04 tys. zł. (7,42 tys. zł. z budżetu oraz 31,61 tys. zł. ze środków unijnych (Europejski Fundusz Społeczny)), 2013 r. – 124,31 tys. zł. (1,4 tys. zł z budżetu oraz 122,92 tys. zł ze środków unijnych (EFS)), 2014 r. – do dnia zakończenia kontroli nie wydatkowano żadnych środków na wyposażenie dydaktyczne wspomagające proces nauczania.

³⁰ Odpowiednio w latach: 2009 – 14.991 zł, 2010 r. – 20.669 zł (89% zapotrzebowanych środków), 2011 r. – 15.851 zł (73%), 2012 r. – 15.911 zł (75%), 2013 r. – 7.884 zł (50%). W tym środki zrealizowane na dofinansowanie studiów podyplomowych dla nauczycieli – 41.789 zł, na szkolenia zawodowe, kursy itp. – 18.556 zł.

³¹ Przedkładane przez Dyrektora Zespołu Szkół do Wydziału Oświaty, Wychowania i Sportu Urzędu Miejskiego w Suwałkach w dniach 30.11.2009 r. (wniosek o środki na doskonalenie zawodowe w roku 2010), 30.11.2010 r. (dot. 2011 r.), 29.11.2011 r. (dot. 2012 r.), 29.11.2013 r. (dot. 2013 r.), 27.11.2013 r. (dot. 2014 r.).

³² Zgodnie z § 7 ust. 3 rozporządzenia w rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. Nr 168, poz. 1324 ze zm.) poziom spełniania wymagań jest ustalany od poziomu A - oznaczającego bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę do poziomu E - oznaczającego niski stopień wypełniania wymagania przez szkołę.

- realizacja wielu programów i projektów edukacyjnych wzbogaca ofertę szkoły, co sprzyja wszechstronnemu rozwojowi uczniów,
 - systematyczna współpraca szkoły z instytucjami wspierającymi oświatę i podejmowane licznych działań wyrównujących szanse edukacyjne uczniów i kształtujących właściwe podstawy ogranicza wpływ negatywnych czynników środowiskowych,
 - nauczyciele wspólnie planują, organizują i analizują procesy edukacyjne,
 - pozyskiwanie środków na rozwój bazy i zapewnienie szerokiej oferty edukacyjnej sprzyja rozwojowi uczniów i wyposaża ich w umiejętności potrzebne na rynku pracy.
- (dowód: akta kontroli str. 1380-1401)

10. Z informacji uzyskanych³³ od Prezydenta Miasta Suwałki wynika, że:

- a) w dniu 20 sierpnia 2013 r. wystąpił on do Podlaskiego Kuratora Oświaty o nałożenie na Zespół obowiązku opracowania programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia. W odpowiedzi Kurator zadeklarował poddanie Zespołu „wnikliwej analizie” przy planowaniu nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2013/2014 (nie rekomendowano wprowadzenia programu naprawczego). Do dnia zakończenia kontroli Kurator nie zarekomendował Zespołowi opracowania programu naprawczego,
 - b) w roku szkolnym 2012/2013 Prezydent Miasta Suwałki wyraził zgodę, na wniosek Dyrektora Zespołu, o dokonanie podziału na grupy na zajęciach edukacyjnych z matematyki i języka polskiego, z uwagi „na specyficzne potrzeby uczniów” (nie sprecyzowano tych potrzeb),
 - c) z inicjatywy Prezydenta Miasta Suwałki w Zespole (od 1.01.2012 do 31.07.2013 r.) zrealizowano projekt pt. „Otwarty umysł drogą do sukcesu”, którego celem było podniesienie jakości kształcenia oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych w Gimnazjum. W ramach tego projektu (finansowanego z budżetu środków UE) w Gimnazjum zrealizowano dodatkowych 120 godzin zajęć z języka angielskiego, przyrody, matematyki, fizyki, chemii i geografii,
 - d) dwukrotnie (tj. w 2012 i 2013 r.) wystąpił o poinformowanie o działaniach podjętych w celu poprawy wyników egzaminów zewnętrznych. W odpowiedzi dyrektor Zespołu poinformowała, że działania te będą m.in. polegały na: analizach wyników egzaminów, zorganizowaniu egzaminów próbnych i omówieniu ich wyników z uczniami, rozwiązywaniu przykładowych arkuszy egzaminacyjnych, przeprowadzeniu diagnozy po pierwszej i drugiej klasie Gimnazjum oraz zorganizowaniu zajęć dodatkowych.
- (dowód: akta kontroli str. 353-1011)

11. W Zespole ustalono Wewnątrzszkolny System Oceniania, który w okresie objętym kontrolą był zmieniany i ujednolicony (ostatnia aktualizacja z 14.02.2014 r.) w celu dostosowania do aktualnych wymogów oraz przedmiotowe systemy oceniania (dalej: „pso”) określone dla poszczególnych przedmiotów. Omówienia pso dokonano w pkt. 3 niniejszego wystąpienia w zakładce „ustalone nieprawidłowości”.

(dowód: akta kontroli str. 105-117 i 1473)

Ustalone
nieprawidłowości

1. Analiza realizacji trzech losowo wybranych zajęć dydaktycznych, prowadzonych w roku szkolnym 2012/2013 w trzech oddziałach Technikum wykazała, że w dwóch przypadkach w dokumentach z monitoringu liczby zrealizowanych zajęć dydaktycznych nauczyciele nie przedstawili rzetelnej informacji o zrealizowanych zajęciach i tym samym o zrealizowanej podstawie programowej, co powodowało iż kadra kierownicza Zespołu nie posiadała pełnej informacji o stanie realizacji podstawy programowej z przedmiotów egzaminacyjnych. I tak:

- w karcie monitorowania z zajęć z biologii (w klasie I HŻ) wykazano, że w całym roku szkolnym odbyło się 30 z 38 zaplanowanych godzin³⁴. Faktycznie zrealizowano

³³ W trybie art. 29 ust. 1 pkt. 2 lit „f” ustawy o NIK.

³⁴ W planie dydaktycznym na przeprowadzenie tych zajęć przewidziano 26 godzin, w tym dwie godziny zaplanowano na sprawdziany.

27 godzin zajęć lekcyjnych³⁵, w tym 6 godzin niezgodnie z planem dydaktycznym. Na omówienie 4 tematów lekcyjnych (na co zaplanowano 4 godziny) przeznaczono 10 godzin, co spowodowało, iż nie zrealizowano 4 tematów lekcyjnych: „Motywy i koncepcje ochrony przyrody”, „Sposoby ochrony przyrody”, „Ochrona przyrody w Polsce” i „Międzynarodowe formy ochrony przyrody”, ujętych w planie dydaktycznym, opracowanym w oparciu o obowiązującą podstawę programową. Nadzorująca prowadzenie zajęć dydaktycznych w Technikum wicedyrektor Mariola Wojewnik – Sielawa wyjaśniła, że w jej ocenie w omawianej klasie prawidłowo zrealizowano zagadnienia ujęte planem dydaktycznym, bowiem powyższe cztery tematy lecyjne omówiono w trakcie ośmiogodzinnej wycieczki związanej z udziałem uczniów w akcji „Sprzątanie Świata”. Ze sprawozdania sporządzonego z tej wycieczki wynika, że w czasie 7 godzinnych zajęć i przemieszczania się (z Suwałk do Krzywego) odbyła się (w trakcie ogniska integracyjnego trwającego dwie godziny lecyjne) prelekcja na temat: akcji „Sprzątanie Świata”, potrzeb segregacji odpadów i edukacji ekologicznej, a w trakcie godzinnego przejścia do rezerwatu przyrody i pobytu w tym rezerwacie „zrealizowano zagadnienia związane z ochroną przyrody na terenie Wigierskiego Parku Narodowego”. W dzienniku lekcyjnym nie odnotowano, aby w dniu omawianej wycieczki szkolnej (14.09.2012 r.), odbyły się zajęcia dydaktyczne, ale podano, że wycieczka trwała 6 godzin. (dowód: akta kontroli str. 150-309, 338, 340 i 1422)

- w planie dydaktycznym przedmiotu wiedza o społeczeństwie opracowanym dla klasy I T założono przeprowadzenie 30 lekcji, w tym 4 godzin sprawdzianów i powtórzeń. W karcie monitorowania realizacji treści podstawy programowej podano, że w roku szkolnym 2012/2013 zaplanowano 37 godzin lekcyjnych, a zrealizowano 32 godziny. Faktycznie przeprowadzono 31 godzin zajęć, bowiem cztery tematy lecyjne omówiono podczas dwóch godzin zajęć. (dowód: akta kontroli str. 150-309, 332-333 i 336-347)

2. W roku szkolnym 2012/2013 i w I semestrze roku szkolnego 2013/2014 przeprowadzonych zostało osiem obserwacji, w trakcie których zaplanowano sprawdzenie realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego. W sporządzonych arkuszach obserwacyjnych nie odnotowano jednak wyników obserwacji w tym zakresie. Jak wyjaśniła Wicedyrektor Magdalena Zakrzewska (która przeprowadziła siedem z ośmiu omawianych obserwacji) - „(...) Nauczyciel na początku lekcji przedstawia cele ogólne lekcji i cele szczegółowe. Sprawdzam, czy cel lekcji wynikający z podstawy programowej został zrealizowany. Nie sprawdzam realizacji treści wymaganej tematem lekcji, ujętej w planie dydaktycznym, ponieważ mam zaufanie, że nauczyciel realizuje na swoich zajęciach konkretne treści, spójne z podstawą programową. Stan realizacji sprawdzanych przeze mnie celów lekcji nie był odnotowywany w arkuszach obserwacji, z uwagi na brak stwierdzonych nieprawidłowości”. (dowód: akta kontroli str. 1205 i 1364-1379)

3. Nie zapewniono spójności wewnątrzszkolnego systemu oceniania z przedmiotowymi systemami oceniania (pso). W wyniku analizy 49 pso, w tym siedmiu z roku szkolnego 2011/2012 i 42 z lat szkolnych 2012/2013 – 2013-2014 stwierdzono, że:

- w pso stosowanych dla wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych w Gimnazjum i w Technikum nie określono wymagań edukacyjnych (programowych) dla poszczególnych ocen klasyfikacyjnych,
- w 21 pso nie określono zasad poprawiania ocen częściowych z odpowiedzi ustnych i prac domowych, mimo wymogu określonego w § 4 pkt. 16 wewnątrzszkolnego systemu oceniania. (dowód: akta kontroli str. 105-137, 348-350 i 1436-1437)

W Zespole nie ustalono (w pisemnej formie) osoby odpowiedzialnej za analizowanie lub zatwierdzanie przedmiotowych systemów oceniania opracowanych przez poszczególnych nauczycieli Zespołu. Dopiero w trakcie kontroli (16 kwietnia 2014 r.) Dyrektor Zespołu dokonała zmian zakresów obowiązków wicedyrektorów Zespołu, między innymi zobowiązując ich do kontroli opracowanych przez nauczycieli przedmiotowych systemów oceniania. (dowód: akta kontroli str. 1206-1209)

³⁵ Bez uwzględnienia zajęć przeznaczonych na test wstępny i sprawy organizacyjne.

Dyrektor Beata Iwona Muszyńska wyjaśniła, że: „(...) Na początku każdego roku szkolnego nauczyciele składają PSO i plany dydaktyczne do dyrektora i wicedyrektorów. Na tym etapie kontrolowana jest kompletność składanych dokumentów. Ponadto nauczyciele własnoręcznym podpisem potwierdzają, że złożone PSO jest spójne z WSO i przepisami prawa”. Wicedyrektorzy Zespołu wyjaśnili natomiast, że: (...) „Nauczyciele uczący w szkole stanowią doświadczoną, kompetentną kadrę pedagogiczną, do której dyrekcja szkoły ma zaufanie, dlatego przedmiotowe systemy oceniania sprawdzane były wyrywkowo”. Skutkiem powyższej nieprawidłowości było dopuszczenie do stosowania w roku szkolnym 2013/2014 sześciu przedmiotowych systemów oceniania na III (gimnazjum) i IV (technikum) etapie edukacyjnym, w tym identycznych pso z chemii, obowiązujących w roku szkolnym 2011/2012 i 2013/2014.

Autor tych opracowań wyjaśnił, że nie zmieniał omawianego dokumentu w trakcie „ostatnich trzech lat”, ponieważ, w jego ocenie mimo zmiany podstawy programowej, nie zmieniły się kryteria oceniania: (...) „Swoje PSO napisałam z dużą uwagą i w oparciu o doświadczenie z kilku lat pracy w szkole, dlatego spełnia ono, moim zdaniem, wszystkie wymagania poprawności. Jest to dokument uporządkowany, przejrzysty i całkowicie spełnia swoją rolę”. (dowód: akta kontroli str. 336-339, 343-344, 348-350, 1177-1180, 1203, 1419 i 1436-1437)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w okresie objętym kontrolą Zespół nie podejmował współpracy z wojewódzką placówką doskonalenia nauczycieli w uzyskaniu kompleksowego wsparcia z jej strony. Nawiązanie efektywnej współpracy z tego rodzaju placówką może wspomóc działalność Zespołu podejmowaną na rzecz poprawy wyników egzaminów zewnętrznych.

Dyrektor Zespołu wyjaśniła: „W czerwcu 2013 r. zwróciłam się do Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach o udzielenie Zespołowi wsparcia w zakresie zewnętrznego wspomagania. Po przystąpieniu szkoły do projektu UM w Suwałkach kompleksowego wspomagania szkół „Profesjonalny nauczyciel” wniosek ten został wycofany, ponieważ szkoła została zobligowana przez organ prowadzący do udziału w projekcie”.

(dowód: akta kontroli str. 1475)

Ocena cząstkowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, sposób i zakres dokonywanej analizy wyników egzaminów zewnętrznych nie sprzyjał wykorzystaniu jej rezultatów do skutecznej poprawy systemu dydaktycznego Zespołu Szkół. Mimo podjętych prób ustalenia przyczyn uzyskiwania coraz niższych wyników egzaminów zewnętrznych nie zrealizowano adekwatnych do sytuacji działań naprawczych służących podniesieniu efektów nauczania. Prowadzony nadzór pedagogiczny nie zapewniał wiarygodnych informacji o stanie realizacji treści programowych oraz przedmiotowych systemów oceniania.

3. Badania ankietowe nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych oraz uczniów ostatnich klas Gimnazjum i Technikum³⁶

Nauczyciele ankietowani w trakcie kontroli wskazali, że:

Opis stanu
faktycznego

- zbiory danych o wynikach egzaminów zewnętrznych przekazywane przez OKE są przydatne do wewnątrzszkolnej analizy (95% respondentów),
- posiadają wystarczające kompetencje z zakresu analizy i wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych (93%),
- wykorzystują wyniki analizy do doskonalenia własnego systemu oceniania (100%),
- otrzymują odpowiednie wsparcie dydaktyczno-metodyczne w zakresie sprawdzania, oceniania i egzaminowania uczniów (98%).

³⁶ W badaniu, które miało na celu zebranie opinii nauczycieli oraz uczniów ostatnich klas Gimnazjum i Technikum na temat przydatności egzaminów zewnętrznych do doskonalenia jakości nauczania oraz przygotowania uczniów do tych sprawdzianów udział wzięło 43 z 45 nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych oraz 58 uczniów Technikum (z 322 uczących się w Technikum) i 50 uczniów Gimnazjum (z 204 uczęszczających).

Do niezbędnych działań służących podniesieniu osiągnięć egzaminacyjnych uczniów nauczyciele zaliczyli:

- współpracę z rodzicami i zwiększenie motywacji uczniów – 12 wskazań³⁷ (22,2%),
- mobilizację uczniów do nauki – 8 wskazań (14,8%),
- rozwiązywanie testów i zadań egzaminacyjnych z lat poprzednich; większą liczbę godzin lekcyjnych na dany przedmiot; zmniejszenie liczebności klas – po 4 wskazania (22,2%),
- ocenianie kształtujące; systematyczne uczestnictwo w oferowanych przez szkołę zajęciach dodatkowych, przygotowujących do egzaminów; większe motywowanie uczniów do udziału w zajęciach pozalekcyjnych; większe zaangażowanie uczniów i rodziców – po 3 wskazania (22,4%),
- motywowanie uczniów do pracy, systematycznej nauki; praca z uczniami słabymi; systematyczne powtarzanie materiału (na zajęciach dodatkowych, lekcjach); systematyczne utrwalanie wiedzy – po 2 wskazania (18,4%).

Opinie uczniów Gimnazjum i Technikum w odniesieniu do egzaminów zewnętrznych były bardzo zróżnicowane. Spośród 50 uczniów trzecich klas gimnazjalnych 24% badanych uważa, że egzamin w sposób właściwy i rzetelny sprawdza ich osiągnięcia, 24% wskazało odpowiedź „nie zawsze”, 6% – „nie”, zaś 46% nie miało zdania. Ankietowanych 58 uczniów ostatnich klas Technikum podało, że 24% uważa, iż egzamin maturalny w sposób właściwy i rzetelny sprawdza ich osiągnięcia, 41% stwierdziło, że nie zawsze tak jest, 19% nie miało w tej sprawie zdania, a 16% ankietowanych uczniów stwierdziło, że egzamin maturalny nie jest właściwym i rzetelnym sprawdzianem ich umiejętności.

Ponadto uczniowie:

- stwierdzili, iż dobrze zostali przygotowani do egzaminów zewnętrznych (18% tak, a 51% – częściowo). Żaden z ankietowanych nie uznał, że nie został niewłaściwie przygotowany do egzaminu, ale 32% podało, że przygotowania te skupiły się w ostatniej klasie,
- znają zasady oceniania w szkole (62% – tak, natomiast 37 % badanych raczej tak, a jeden uczeń, stwierdził, że zasad tych raczej nie zna),
- uważają, że większość nauczycieli ocenia ich zgodnie z wymaganiami przedmiotowymi (47% wskazało, że większość nauczycieli ocenia zgodnie z wymaganiami i 15% – zawsze). Natomiast 35% uczniów stwierdziło, iż tylko niektórzy z nauczycieli oceniają ich zgodnie z wymogami przedmiotowymi, a 3% uczniów stwierdziło, że tak nie jest,
- nie korzystają z płatnych zajęć w celu przygotowania się do egzaminu – 79%,
- w przypadku problemów w nauce korzystają z pomocy nauczycieli: 61% – często, 11% – zawsze. (dowód: akta kontroli str. 1137-1146)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁸, wnosi o:

1. Rozważenie wykorzystania w analizach wyników egzaminów zewnętrznych metod oceny jakościowej, w tym analizy wpływu uwarunkowań środowiskowych uczniów i czynników pedagogicznych na uzyskiwane efekty kształcenia w Zespole.
2. Zapewnienie spójności przedmiotowych systemów oceniania z wewnątrzszkolnymi zasadami oceniania oraz rzetelnych informacji o stanie realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego.

³⁷ Udzielono łącznie 54 wskazań.

³⁸ Dz. U. z 2012 r., poz. 82. ze zm. ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

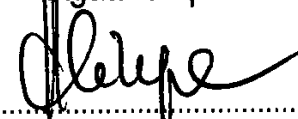
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 25 sierpnia 2014 r.

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR

Agata Ciupa

.....
podpis